

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННОСТЮ

За час незалежності України рівень злочинності в ній постійно зростає. Так, в 1992-1995 рр. загальний рівень злочинності в державі щорічно зростає в середньому на 12,2% [Див.: 1, с.35]. Як вважає Зеленецький В.С., за останні п'ять років ріст злочинності в країні досяг розмірів, які загрожують нормальному функціонуванню держави, став небезпечним для життєдіяльності суспільства [2, с.6]. Такий стан справ викликає соціальну напругу. І тому цілком природним є те, що окремі громадяни, як і суспільство в цілому, бажають знати, що їх очікує в майбутньому, на який рівень злочинності слід сподіватися через певний проміжок часу, а також з якою ефективністю держава зможе боротися з таким негативним явищем, як злочинність.

Прогнозування динаміки злочинності є дуже важливим для державних органів, які ведуть боротьбу з нею, і звичайно, для всієї держави. Для вказаних суб'єктів важливо встановити тенденції розвитку злочинності, «зазирнути в завтра» з тим, щоб уже сьогодні знати яким буде її стан, структура тощо, соціальні причини, які породжують злочинність. Такі знання дають можливість органам державної влади приймати відповідні рішення про вжиття невідкладних дійових заходів протидії злочинності як антисоціальному явищу. Це повинні бути такі заходи, які б дозволяли органам держави діяти на випередження злочинних проявів, а також ефективно боротися з конкретними злочинами (а значить – захищати порушені права конкретних громадян) шляхом превентивних дій держави щодо запобігання злочинності в цілому.

Прикладом вжиття таких заходів з боку держави є затвердження Президентом України програм боротьби зі злочинністю [3] і їх реалізація відповідними державними органами [Див.: 3].

Звичайно, будь-яка програма завжди має на меті здійснення конкретних практичних заходів у близькому чи далекому майбутньому. До програми включаються заходи, які мають позитивно впливати на зменшення рівня злочинності з урахуванням її динаміки, тобто розвитку в часі. Ця обставина висуває на передній план питання про теоретичну розробку проблем прогнозування в боротьбі зі злочинністю. Постає питання про те, які правоохоронні органи мають їх здійснювати.

Враховуючи важливість вирішення практичних завдань прогнозування боротьби зі злочинністю. Особливої актуальності це питання набуває у зв'язку з ліквідацією Національного бюро розслідувань, яке вирішувало завдання прогнозування динаміки злочинності в державі. Після його ліквідації до цього часу не визначено, який саме орган держави буде займатися прогнозуванням злочинності та процесу боротьби із нею. Така невизначеність призведе до того, що кожний із правоохоронних органів буде вирішувати вказані завдання окремо, на відомчому рівні. Зрозуміло, що таке прогнозування є недостатнім для ефективного здійснення боротьби зі злочинністю.

Оскільки остання є загальносуспільним явищем, то і за основу прогнозування потрібно брати загальний рівень злочинності в державі, а не розрізнені відомчі показники, які відображають в основному кількість підслідних (підсудних) конкретному органу кримінальних справ або злочинів. Доцільним було б доручити виконання функції прогнозування Координаційному комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президенті України, оскільки до його складу входять керівники міністерств і відомств, що здійснюють боротьбу зі злочинністю.

Що ж стосується теоретичних розробок прогнозування боротьби зі злочинністю, то предметом наукових досліджень у цій сфері мають стати питання визначення сутності прогнозування в боротьбі зі злочинністю та його значення; категоріального апарату; цілей та завдань; предмета і структури; методів; функцій; його гносеологічної характеристики; співвідношення прогнозування з категоріями, які відображають практично-перетворювальну діяльність, пов'язану з боротьбою зі злочинністю; прогнозування розвитку національної системи підготовки кадрів правоохоронних органів, їх якісного складу. Останній елемент є чи не найголовнішим у структурі предмета наукових досліджень у сфері прогнозування боротьби зі злочинністю.

Наразі можна спрогнозувати, що найближчим часом (протягом п'яти – десяти років):

1) в Україні в структурі загальної злочинності збільшуватиметься питома вага економічної злочинності, існування якої визнано державою як реальна загроза національній безпеці України (Концепція (основи державної політики) національної безпеки України) (Схвалена Постановою Верховної Ради України від 16 січня 1997 року);

2) оскільки Україна намагається стати правовою державою, метою якої є забезпечення реального захисту прав і свобод людини, то слід очікувати, що значна увага буде приділятися державою боротьбі зі злочинами проти особи;

3) нарешті будуть здійснені реальні кроки по притягненню до відповідальності корумпованих чиновників і звільненню їх із посад, внаслідок чого значну частину місць у структурі правоохоронних органів займуть випускники ВНЗ;

4) з останнього положення випливає, що в цей період не відбудеться суттєвого підвищення іміджу правоохоронних органів, як і покращання матеріального забезпечення їхніх працівників;

5) триватиме реалізація адміністративної реформи, наслідки якої для правоохоронних органів в даний момент спрогнозувати важко. Єдине, що можна упевнено стверджувати, так це те, що виходячи з нестабільності політичної та економічної ситуації в державі, серед правоохоронців переважатиме відчуття нестабільності свого соціального і професійного становища.

Виходячи з вищевикладеного, слід уже зараз, цього року, розробити концепцію підготовки фахівців для правоохоронних органів держави на найближчі п'ять-десять років, в якій передбачити реалізацію таких напрямів її здійснення:

1) економічного, пов'язаного з матеріальним забезпечення процесу навчання; виплатою стипендій і т.ін;

2) організаційного, змістом якого є: а) з'ясування потреби правоохоронних органів у відповідних фахівцях і визначення їхньої кількості, результатом чого має стати впровадження у практику підготовки правоохоронців замовлення конкретних міністерств ВНЗ про підготовку спеціалістів за конкретними напрямками роботи правоохоронних органів; б) робота серед учнів середньої школи як з потекційними майбутніми абітурієнтами, виявлення серед них осіб, здатних за своїми здібностями (фізичними та інтелектуальними) навчатися у закладах освіти, що готують фахівців для правоохоронної системи; в) удосконалення організації конкурсної системи з метою відбору більш здібних абітурієнтів; г) забезпечення зворотного зв'язку між ВНЗ та його випускником та ін.;

3) теоретичного, в межах якого потрібно визначити головне: яку освіту – вузькопрофесійну чи фундаментальну має отримати майбутній працівник-правоохоронець. З огляду на можливість подальшого реформування правоохоронних органів, котре майже у всіх випадках пов'язане зі зміною функцій цих органів, а значить і функціональних обов'язків їхніх працівників, слід визнати, що доцільним має стати отримання фундаментальної освіти, що дозволить працівникові в разі реформування підрозділу, в якому він працює, безболісно «перепрофілюватися», не отримуючи нової освіти;

4) правового, який включає в себе опанування майбутніми правоохоронцями не тільки положень національного законодавства, а й норм міжнародного права, застосування яких у правовій державі є пріоритетним;

5) морально-виховного, що має на меті: а) розроблення на базі Кодексу поведінки державного службовця Кодексу поведінки (або честі) працівника правоохоронного органу і вивчення його положень у ВНЗ; б) виховання у студентів поваги до закону; в) виховання у них, починаючи з першого курсу, психологічної установки на те, що не людина існує для правоохоронця, навпаки, він – для людини; г) включення до навчальних планів в якості окремого елемента (або як структурної частини навчального предмету «Юридична деонтологія») спеціального курсу (теми) під назвою «Дотримання моральних норм в діяльності правоохоронних органів». Даний аспект має стати визначальним, оскільки виховання правоохоронця – це процес систематичного впливу не тільки на його інтелектуальний та фізичний розвиток, а й на духовний, результатом чого і має стати досягнення високих професійних та моральних якостей, необхідних для успішного здійснення службових обов'язків;

б) методичного, який має враховувати позитивний вітчизняний досвід методичного забезпечення підготовки фахівців-правоохоронців, а також досягнення закордонних спеціалістів у галузі підготовки відповідних державних службовців. Реалізація цього напрямку підготовки фахівців може бути здійснена тільки за наявності якісного складу викладачів.

Перелік запропонованих напрямів підготовки спеціалістів для правоохоронних органів не є вичерпним. Але, на нашу думку, реалізація запро-

понованих нами напрямів у їхній сукупності в змозі привести до суттєвого покращення ситуації боротьби зі злочинністю в нашій державі.

Список літератури:

1. Литвак О.М. Злочинність в Україні: стан, тенденції, заходи протидії (1992-1995 роки). Дис. ... канд. юрид. наук. Х., 1997. 2. Зеленецкий В.С. Возбуждение уголовного дела. Х., 1998. 3. Див. Государственная программа борьбы с преступностью // Преступность в Украине // Бюллетень законодательства и юридической практики Украины № 2. К., 1994; Комплексная целевая программа борьбы с преступностью на 1996-2000 годы. К., 1996; Національна програма боротьби з корупцією. Затв. Указом Президента України № 319/97 від 10 квітня 1997 року.

Надійшла до режолегії 22.06.2000

В.В. Коваленко, канд. юрид. наук, головний наук. співроб.

Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Координаційному комітеті по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ ТА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ТЕРОРИСТІВ

Терористична діяльність за характером та засобами дій злочинців являє собою значну загрозу суспільній безпеці держави, її конституційному ладу, посягає на права, свободи, інтереси громадян.

Наслідками таких особливо небезпечних злочинних дій є загибель ні в чому неповинних людей, матеріальні та моральні збитки, жах людей, почуття незахищеності.

Висока ступінь небезпеки терористичних актів пояснюється сучасним станом озброєності терористів, використанням ними найсучасніших видів зброї, вибухових речовин. Терористам притаманні такі характерні риси дій, як раптовість, розгалуженість, мобільність, організованість, стійкість.

Сьогодні країни СНД, європейське та світове співтовариство стурбовані різким розповсюдженням тероризму, особливо чеченського. Цей феномен не залишає байдужою й громадськість України.

Аналіз статистичних даних динаміки проявів терористичного характеру в Україні свідчить про стійкість кількості злочинів з певними ознаками. Так, у 1992 році зафіксовано 150 злочинів, у 1993 – 179, у 1994 – 252 (рік виборів кандидатів у народні депутати), у 1996 – 165, у 1998 – 323 (політичне забарвлення злочинів, їх ріст також пов'язаний з виборами кандидатів у народні депутати), а у 1999 – 184 [1]

Своєчасно та об'єктивно дії терористів, їх міжнародні зв'язки, наслідки діяльності висвітлюються засобами масової інформації.

Вчені та практики звертали і звертають увагу на те, вкрай небезпечні процеси, явища, які пов'язані з наслідками вчинених терористичних актів на території Європи, країн СНД та України [2].

Треба зауважити, що як в країнах СНД, так і на Україні на рівні глав держав, уряду, вчених ведеться певна організаційна робота щодо вироб-